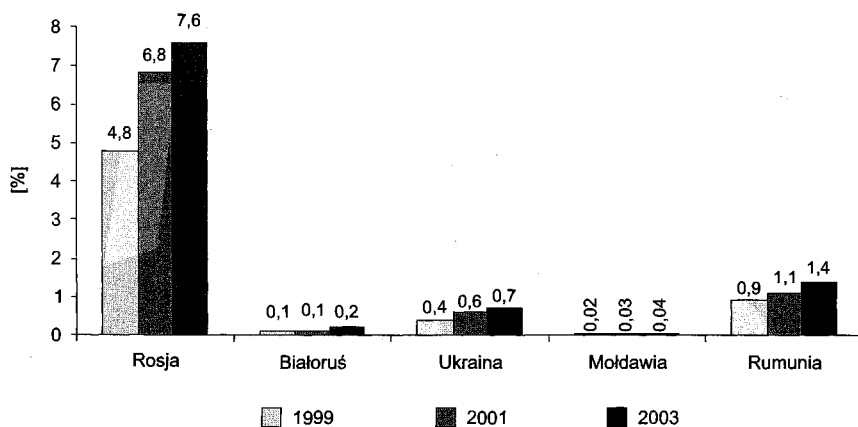

Handel zagraniczny między Polską a nowymi sąsiadami wschodnimi Unii Europejskiej

Wstęp

Wstąpienie dziesięciu nowych krajów do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. przesunęło granicę unijną na wschód. Bezpośrednimi sąsiadami Unii stały się Białoruś i Ukraina, a granica z Rosją znacznie się wydłużyła. Po wstąpieniu do Unii Europejskiej Rumunii i Bułgarii¹ sąsiadem Unii Europejskiej stanie się również Mołdawia.

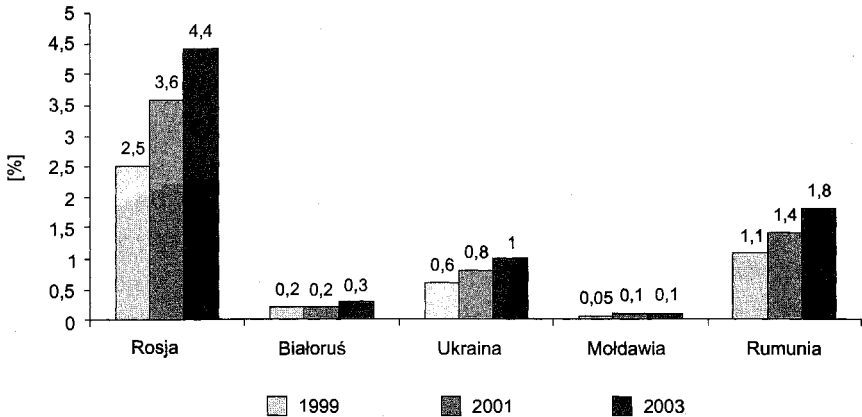

Rys. 1. Udział importu poszczególnych krajów z UE-25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych opublikowanych przez Komisję Europejską, *Bilateral trade relations*, <http://www.europa.eu.int/comm/trade/issues/bilateral/dataxls.htm>.

¹ Rumunia i Bułgaria zakończyła latem 2004 r. negocjacje akcesyjne. Według planów państwa te staną się członkami Unii Europejskiej 1 stycznia 2007 r.

Często spotykamy się z twierdzeniem, że Unia nie ma wypracowanej odpowiedniej jednolitej polityki wobec swoich nowych sąsiadów. Historyczno-kulturowe powiązania, a co za tym idzie potencjał intelektualny wiedzy o Wschodzie, który istnieje w Polsce i innych nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej, może zmienić tę sytuację. Zdaniem ministra Włodzimierza Cimosiewicza, „stworzenie Ukrainie, Mołdawii i Białorusi perspektywy członkostwa w Unii i NATO jest naszym zadaniem strategicznym numer jeden. [...] Musimy zbudować wewnątrz Unii lobby krajów myślących podobnie o polityce wschodniej”².

Rys. 2. Udział eksportu poszczególnych krajów z UE-25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych opublikowanych przez Komisję Europejską, *Bilateral trade relations*, <http://www.europa.eu.int/comm/trade/issues/bilateral/dataxls.htm>.

Celem pracy jest analiza sytuacji ekonomicznej oraz stosunki handlowe z Polską nowych sąsiadów wschodnich Unii Europejskiej (Rosji, Rumunii, Bułgarii, Ukrainy, Białorusi, Mołdawii), którzy mają duży potencjał rozwojowy. Korzystne położenie geograficzne, bogactwo surowców naturalnych, najlepszej jakości ziemia oraz tania i wykwalifikowana siła robocza, znajomość nie mniej niż dwóch języków³, to tylko część atutów tych krajów.

Rola wymienionych krajów w handlu zagranicznym Unii Europejskiej jest stonkowo niewielka, aczkolwiek systematycznie wzrasta (rys. 1 i 2).

Dużą stratą byłoby, gdyby takie atuty, jak bliskość, przetarte szlaki, ugruntowana znajomość rynku zostały niewykorzystane przez polskich inwestorów i przedsiębiorców.

² W. Cimoszewicz, *Polska w zamęcie świata*, „Gazeta Wyborcza” z 11 czerwca 2004 r.

³ W byłych krajach Związku Radzieckiego język rosyjski jest w powszechnym użyciu obok języka ojczystego.

1. Perspektywy rozwoju handlu zagranicznego Europy Środkowo-Wschodniej

Handel zagraniczny to wymiana zasobów wynikająca z różnic w wydajności pracy bezpośrednio wywodzącej się z dysproporcji w zasobach poszczególnych krajów, takich jak praca, ziemia, kapitał i zasoby mineralne. Rozbieżności w zasobach powodują stosowanie przez kraje różnych technologii produkcji oraz rodzajowo innych surowców⁴.

Polityka Unii Europejskiej jest nastawiona na likwidowanie barier rozwoju przedsiębiorstw. Stwarza równe szanse dla wszystkich, powodując wzrost konkurencyjności wytwarzanych dóbr i usług, ale także jest powodem upadku słabych firm, które nie mogą liczyć na pomoc ze strony władz publicznych. Jednocześnie nieustanna walka na rynku podwyższa zadowolenie konsumentów, którzy są usatysfakcjonowani dobrą jakością i niską ceną produktu. Wzrost konkurencji stymuluje badania naukowe oraz zmusza do wprowadzania zmian technicznych i technologicznych. To wszystko przekłada się na zwiększenie przedsięwzięć inwestycyjnych przedsiębiorstw zarówno krajowych, jak i zagranicznych.

Rozszerzenie Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. istotnie zmieniło sytuację historyczną, polityczną i gospodarczą Europy. Dołączenie ośmiu państw Środkowej i Wschodniej Europy oraz Malty i Cypru spowodowało zwiększenie obszaru Unii Europejskiej o 22,8%, ludności – o 19,5% i PNB – o 4,8%⁵. Zmiana historyczna, która nastąpiła, związana jest z „nowymi wschodnimi sąsiadami” Unii Europejskiej. Wydłużeniu uległa granica Rosji, kraju, w którym tkwi duch ekspansji i dominacji, i który zawsze chce być traktowany jako wyjątek⁶. Drugi kraj to Ukraina, której przyszłość zależy od rządu, który został wybrany tej jesieni. Trzeci to Mołdawia z konfliktem o Naddniestrze hamującym jej wejście do Unii Europejskiej. Także Białoruś z jej zależnością od Rosji i z prezydentem Łukaszenko nieoczekującym niczego od Unii Europejskiej, z którą ma nie najlepsze stosunki, oraz Rumunia i Bułgaria, które staną się członkami Unii Europejskiej w 2007 r. Polska jest teraz bardziej zobowiązana do znalezienia najlepszego *modus vivendi*⁷ z nowymi sąsiadami Wspólnoty Europejskiej, którzy dla niej stanowią ważny cel strategiczno-ekonomiczny. Teraz nowym wyzwaniem dla Brukseli jest znalezienie punktu równowagi w nowej Europie i stworzenie dobrych warunków dla stosunków ekonomiczno-politycznych pomiędzy nowymi członkami Unii Europejskiej i „nowymi sąsiadami wschodnimi”, którzy posiadają duży potencjał i możliwości przystąpienia w przyszłości do Wspólnoty.

⁴ Por. P.R. Krugman, M. Obstfeld, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze – teoria i polityka*, t. 1, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 62.

⁵ Le courrier des pays d'est N° 1042, *Les nouveaux voisins orientaux de l'Europe élargie*, marzec-kwiecień 2004.

⁶ Por. R. Kapuściński, *Imperium*, Czytelnik, Warszawa 2002, s. 309.

⁷ Łac.: sposób współżycia, układania stosunków.

Zadaniem władz każdego państwa jest dbanie o rozwój swojego kraju. Muszą rozwijać wymianę międzynarodową, gdyż ma ona związek z rozwojem gospodarki⁸. Nowa sytuacja gospodarczo-polityczna w Europie stwarza nowe możliwości i perspektywy, ale także zagrożenia. Zwiększona konkurencja i szukanie nowych rynków zbytu krajów Unii Europejskiej stanie się powodem ekspansji, np. Polski na rynki wschodnie.

2. Wzrost aktywności Rumunii i Bułgarii w rynkach Unii Europejskiej

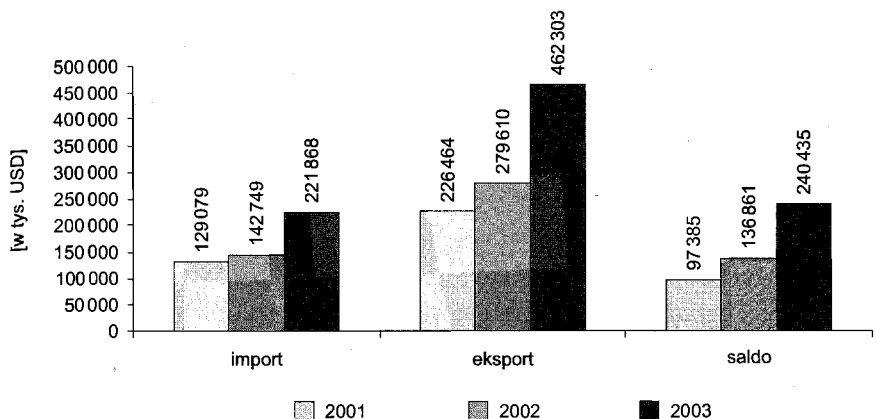
W ostatnich kilku latach Rumunia i Bułgaria zrobiły duży postęp w rozwoju swojej gospodarki oraz znaczący krok w kierunku integracji z Unią Europejską. W krajach tych wzrasta wielkość zagranicznych inwestycji bezpośrednich, wysokość kredytów i bezzwrotna pomoc z Unii Europejskiej oraz banków międzynarodowych. Środki te są przeznaczane na inwestycje infrastrukturalne oraz na restrukturyzację gospodarki. Powoduje to wzrost atrakcyjności tych krajów dla inwestorów zagranicznych, w tym także dla Polski. W 2003 r. bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Rumunii osiągnęły 1,34 mld USD i były o 37% większe niż w 2002 r. Udział polskich firm w tym wskaźniku jest skromny. Wartość inwestycji z Polski wyniosła jedynie 30 mln USD, ale w toku są inwestycje na dalsze 40 mln USD⁹. Polski eksport do Rumunii zamknął się w 2003 r. kwotą 462 mln USD, a import 221 mln USD. Głównymi grupami towarów eksportowanych do Polski w 2003 r. były metale, maszyny i urządzenia elektryczne, środki transportowe, chemiczne oraz wyroby tekstylne. Importowano natomiast maszyny i urządzenia mechaniczne, produkty chemiczne oraz produkty rolnicze i napoje¹⁰.

Bułgaria jest mniej atrakcyjnym państwem niż Rumunia, ponieważ rynek bułgarski jest mały, a społeczeństwo ubogie. Inwestycje zagraniczne w Bułgarii wyniosły w 2003 r. 1,3 mld USD i były o około 60% większe niż w 2002 r. Do najbardziej atrakcyjnych sektorów inwestycyjnych należą usługi, w tym w szczególności finansowe i handel. W latach 1998–marzec 2004 zagraniczni inwestorzy zainwestowali w tych sektorach odpowiednio 1330 i 1101 mln USD. Zainteresowanie tymi sektorami wynika z dostosowania infrastruktury finansowej i handlowej do standardów krajów Unii Europejskiej. W sektorze bankowym szacuje się, iż około 85% aktywów jest kontrolowane przez inwestorów zagranicznych. Polski eksport do Bułgarii zamknął się w 2003 r. kwotą 123 mln USD, a import 89 mln USD. Największy wzrost importu w 2003 r. wystąpił w grupach towarowych, takich jak: surowce

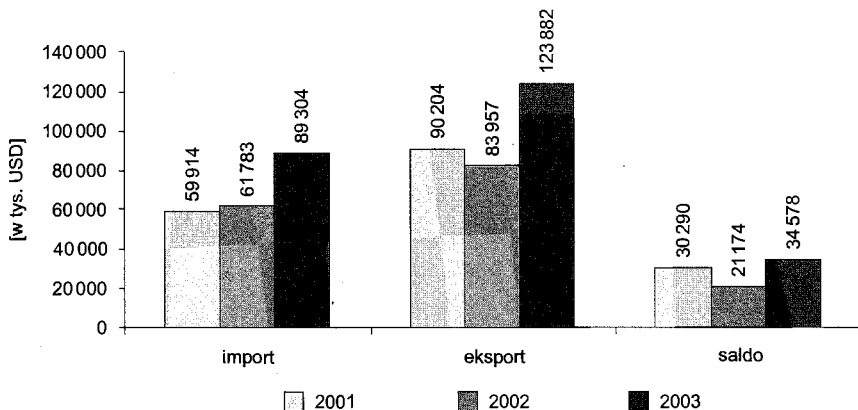
⁸ Im większy jest udział wymiany w dochodzie narodowym, tym większa opłacalność wymiany.

⁹ K. Garski, *Coś do zdobycia*, Businessman, lipiec 2004.

¹⁰ Statistica română, *Relații economice polono – române*, <http://www.polonia.ro/ro/index.htm>.

Rys. 3. Obroty handlu zagranicznego Polski z Rumunią

Źródło: GUS, *Rocznik statystyczny handlu zagranicznego*, Warszawa 2003, 2004, tab. 24.

Rys. 4. Obroty handlu zagranicznego Polski z Bułgarią

Źródło: GUS, *Rocznik statystyczny handlu zagranicznego*, Warszawa 2003, 2004, tab. 24.

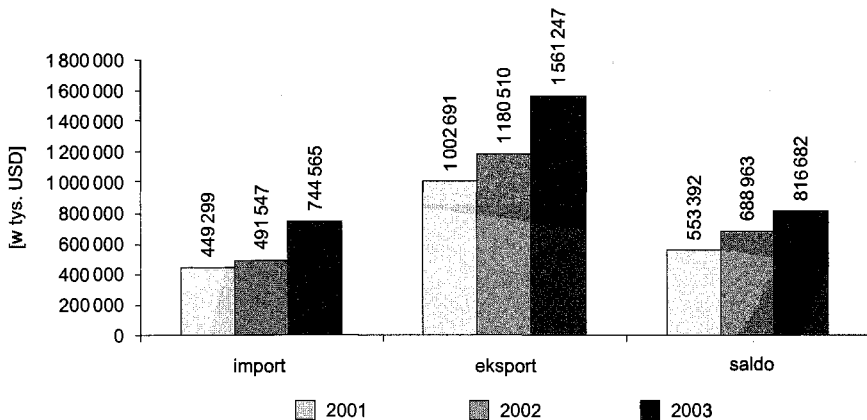
(oprócz paliw), maszyny i urządzenia oraz dobra zaopatrzeniowe (głównie półprodukty). W eksporcie natomiast: półprodukty, surowce oraz maszyny i urządzenia¹¹.

Rumunia i Bułgaria intensywnie się zmieniają i można je porównywać z Polską z początków lat 90. XX w. Oznacza to, iż rynki obu państw w następnych latach będą się rozwijać, co czyni je potencjalnie atrakcyjnymi miejscami do lokowania inwestycji bezpośrednich.

¹¹ G. Bychawski, R. Gurbiel, *Bułgaria – przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO ITPO, Warszawa 2004, s. 110.

3. Handel zagraniczny Ukrainy i Polski

W ostatnich kilku latach Ukraina była jednym z najlepszych wschodnich partnerów handlowych Polski. Jest to spowodowane nie tylko stosunkami politycznymi i ekonomicznymi, ale także powiązaniem historycznymi. W Polsce żyje 200 tys. Ukraińców i tyle samo Polaków na Ukrainie. Lwów jest dla Polski tym, czym Wrocław dla Niemców. Właśnie to spowodowało, że liderem wśród inwestorów w regionie lwowskim jest Polska, która zainwestowała w 2003 r. 58,8 mln USD, co stanowi 18,6% ogólnych inwestycji tego regionu. W tym obszarze działa 339 polskich przedsiębiorstw. Łączna wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych Unii Europejskiej w pierwszym półroczu 2004 r. wynosiła 243,6 mln USD, tj. 77,1% wszystkich inwestycji. Do państw, które w regionie zainwestowały ponad 20 mln USD, należą Niemcy – 42,9 mln USD, Węgry – 37,7 mln USD i Wielka Brytania – 24,7 mln USD.

Rys. 5. Obroty handlu zagranicznego Polski z Ukrainą

Źródło: GUS, *Rocznik statystyczny handlu zagranicznego*, Warszawa 2003, 2004, tab. 24.

Eksport z Polski do Ukrainy wzrósł w I poł. 2004 r. o 34,6% i osiągnął w połowie 2004 r. 844,9 mln USD. Eksportowano głównie metale nieszlachetne, maszyny i urządzenia oraz sprzęt elektryczny, wyroby z kamienia i drewna. Import natomiast wzrósł o 38% i osiągnął 474,5 mln USD¹². Importowano głównie metale nieszlachetne oraz produkty przemysłu chemicznego.

Eksport z Polski do Ukrainy w 2003 r. przekroczył o 29,3% dotychczas najwyższą wartość z 1997 r., sprzed kryzysu rosyjskiego i ukraińskiego¹³. Warto

¹² M. Bogacka, *Handel polsko-ukraiński i polskie inwestycje w Ukrainie w I półroczu 2004 r.*, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Kijowie, <http://users.adamant.net/~wehamb/HZ%20polsko-ukr.doc>.

¹³ 17 sierpnia 1998 r. nastąpił bankowy kryzys. W ciągu jednego dnia kurs dolara wzrósł z 6 do 8 rubli. Po dwóch tygodniach dolar kosztował już 20 rubli. Później jednak kurs spadł nieco do po-

również wspomnieć, że handel Ukrainy z UE–25 ma tendencję wzrostową. Dla przykładu eksport w 1996 r. wzrósł do 1,46 mld euro, a w 2002 r. wynosił już 4,17 mld euro. Tę samą tendencję można także zauważyć w imporcie, którego wartość w 1996 r. wynosiła 2,63 mld euro, a w 2002 r. już 5,5 mld euro¹⁴.

Największym partnerem zarówno Ukrainy, jak i innych krajów postsocjalistycznych niezajdujących się w Unii Europejskiej jest Rosja z udziałem 18,7% swojego eksportu. Stosunki z Rosją są obciążone przeszłością, dlatego też rozwijają się wolniej niż stosunki ukraińskie z UE, które mają na celu przyspieszenie integracji Europy.

Przyszłość Ukrainy rozwija się w dwóch kierunkach. „Pierwszy – to stosunki Ukrainy z Rosją, drugi – to stosunki Ukrainy z Europą i ze światem. Jeżeli relacje te będą układały się pomyślnie, szanse Ukrainy są ogromne. Jest to bowiem kraj żyznej ziemi i cennych surowców, obdarzony ciepłem, przychylnym klimatem. Jest to duży, ponad 50-milionowy naród – mocny, prężny i ambitny”¹⁵.

4. Handel zagraniczny Białorusi i Polski

Białoruś jest państwem bardzo silnie powiązaniem handlowo z Rosją. 63% wymiany handlowej Białorusi było realizowane w 2003 r. z krajami WNP, z których 90% obrotów należy do Rosji. Drugie miejsce po Rosji w eksporcie zajmuje Wielka Brytania, potem Niemcy, Polska, Łotwa.

Pierwsze miesiące funkcjonowania białoruskiej gospodarki w 2004 r. potwierdziły, że pomimo bardzo optymistycznych danych rządu i rozpowszechnianych przez państwowe środki masowego przekazu raporty o wzroście eksportu coraz bardziej wyraźnie rysuje się kryzys, w który popada gospodarka Białorusi. Polska wraz z wejściem do Unii Europejskiej była zmuszona wypowiedzieć polsko-białoruską umowę o współpracy gospodarczej i handlowej¹⁶. Aby umożliwić dalszą współpracę między tymi krajami, 30 kwietnia 2004 r. w Warszawie została podpisana nowa umowa o współpracy gospodarczej¹⁷. Od 1 maja 2004 r. w stosunkach z Białorusią obowiązuje unijna taryfa celna. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 r. umożliwia łatwiejszy dostęp do rynku pol-

ziumu 16 rubli. Ale już do końca 1998 r. kurs stał na poziomie większym niż 20 rubli za dolar. Według „Financial Times” w czasie kryzysu Rosja pożyczyła od zachodnich banków komercyjnych co najmniej 200 mln USD. Rublowego kredytu tej wysokości miał udzielić Rosji amerykański bank Chase Manhattan Corp.

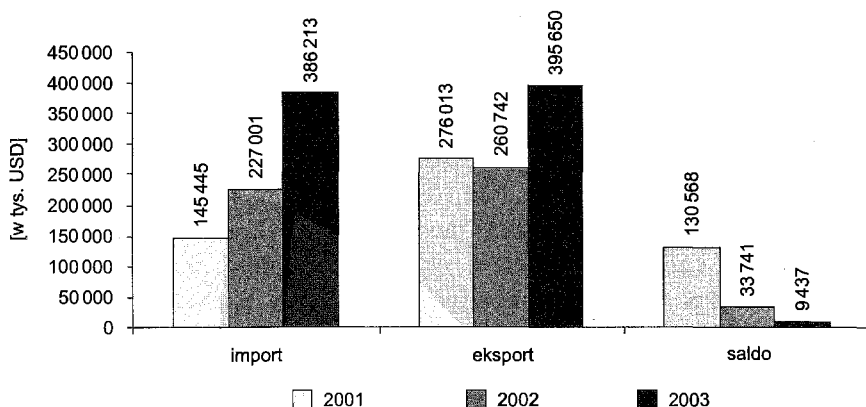
¹⁴ Ambasada Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej, *Handel zagraniczny polsko-ukraiński*, <http://www.torgi.kiev.ua/pl/info.php?id=7>.

¹⁵ Por. R. Kapuściński, *Imperium*, Czytelnik, Warszawa 2002, s. 283.

¹⁶ Umowa określała zasady handlu i była podstawą działania Polsko-Białoruskiej Komisji Mieszanej ds. Współpracy Gospodarczej.

¹⁷ J. Urbanowska, H. Borko, *Białoruś – przewodnik dla przedsiębiorstw*, UNIDO ITPO, Warszawa 2004, s. 164.

skiego dla wielu białoruskich towarów, szansę dywersyfikacji struktury towarowej eksportu i importu obydwóch stron, zastosowanie przez Polskę lepszych instrumentów finansowania eksportu na Białoruś oraz nowe możliwości kooperacji między polskimi i białoruskimi przedsiębiorstwami.

Rys. 6. Obroty handlu zagranicznego Polski z Białorusią

Źródło: GUS, *Rocznik statystyczny handlu zagranicznego*, Warszawa 2003, 2004, tab. 24.

W 2003 r. obroty handlowe Polski z Białorusią charakteryzowały się wysoką dynamiką sięgającą około 160%. Wyraźny postęp był zarówno po stronie polskiego eksportu, jak i importu. W 2003 r. wartość obrotów handlowych przekroczyła poziom rekordowy w historii wzajemnych stosunków gospodarczych z 1997 r., kiedy wyniosły one 540 mln USD. W 2003 r. Polska była jednym z głównych partnerów handlowych Białorusi, zajmując 4. miejsce w białoruskim handlu zagranicznym, po Rosji, RFN i Wielkiej Brytanii. Białoruś eksportowała głównie do Polski w 2003 r. oleje ropy naftowej i oleje otrzymywane z materiałów bitumicznych oraz nawozy potasowe. Importowała natomiast artykuły spożywcze oraz maszyny i urządzenia mechaniczne¹⁸.

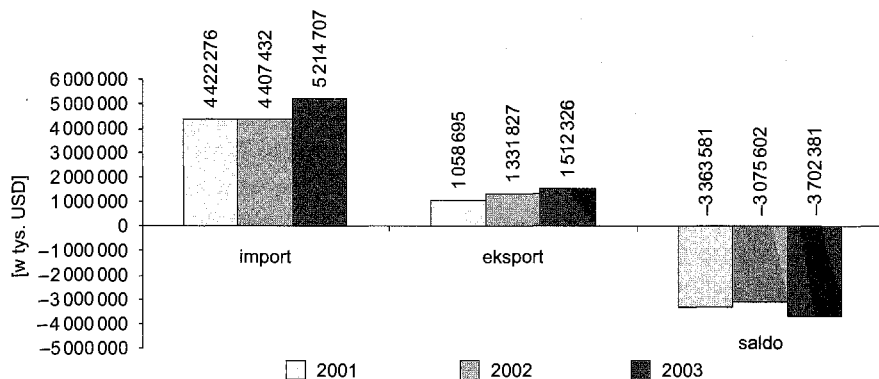
5. Handel zagraniczny Rosji i Polski

Rosyjska gospodarka w ostatnich trzech latach znajduje się w fazie wzrostu gospodarczego. PKB wzrastał o około 7% rocznie. Obecny wzrost wynika z lepszego wykorzystania potencjału przedsiębiorstw, dewaluacji rubla, zwiększenia strumienia inwestycji zagranicznych oraz sprzyjającej koniunktury światowej, wysokich cen ropy, gazu i metali. Eksport paliwa, który stanowi główny czynnik kształtujący PKB, wzrósł o 13%¹⁹. Szybko rośnie wydajność pracy w Rosji,

¹⁸ Tamże, s. 167–168.

¹⁹ *Une Russie influente grâce au pétrole*, kwiecień 2004, Le Monde nr 330.

a także dochody ludności. W 2002 r. w polsko-rosyjskiej współpracy handlowej następowało dalsze przełamywanie negatywnych skutków kryzysu gospodarczego, który miał miejsce w Rosji w latach 1998–1999, a polegał na sztucznie заниżonym kursie dolara do rubla.

Rys. 7. Obroty handlu zagranicznego Polski z Rosją

Źródło: GUS, *Rocznik statystyczny handlu zagranicznego*, Warszawa 2003, 2004, tab. 24.

Eksport z Polski na rynek rosyjski zwiększył się o 180 mln USD w 2003 r., co może świadczyć o stopniowym powrocie wybranych polskich towarów na ten rynek. W ostatnim dziesięcioleciu najwyższy poziom eksportu do Rosji odnotowano w 1997 r., kiedy to jego wartość osiągnęła 2255 mln USD. W efekcie poziom eksportu osiągnięty w 2002 r. stanowi nadal jedynie 58,9% wartości uzyskanej w ostatnim roku przed rozpoczęciem kryzysu finansowego. Dobrze obrazuje to wielkość strat, jakie polscy eksporterzy i cała gospodarka ponieśli w wyniku załamania się dostaw towarów na rynek rosyjski w 1998 r. Pozytywny jest z pewnością wzrost w ostatnich trzech latach dynamiki eksportu z 21 do 25,6% rocznie, przy jednoczesnym ustabilizowaniu się w latach 2001–2003 wartości importu. Kontynuacja tej tendencji stwarza szansę na dalsze zmniejszanie deficytu w obrotach handlowych z Rosją. W 2002 r. deficyt ten zmniejszył się o 296,5 mln USD w stosunku do roku poprzedniego i osiągnął 3067 mln USD²⁰. Znaczne zwiększenie importu w 2003 r. w porównaniu z eksportem spowodowało zwiększenie deficytu handlu zagranicznego o 626 mln USD w porównaniu z rokiem poprzednim. Wymiana handlowa między Polską a Rosją w pierwszych 8 miesiącach 2004 r. osiągnęła 5,6 mld USD. Dane te świadczą o tym, że średnie miesięczne obroty handlowe wzrosły o 140 mld USD. Jednakże deficyt han-

²⁰ P. Gębski, *Federacja Rosyjska – przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO ITPO, Warszawa 2003, s. 157.

dłowy pogłębia się. Główną przyczyną jest 4-miliardowy eksport z Rosji do Polski, który jest spowodowany głównie sprowadzaniem paliwa i gazu z Rosji²¹.

Według struktury geograficznej handlu zagranicznego Rosji największym jej partnerem jest Unia Europejska. W okresie od stycznia do kwietnia 2004 r. przypadło na nią 36,3% obrotów. Natomiast po rozszerzeniu Unii Europejskiej o 25 krajów jej udział w maju i czerwcu 2004 r. osiągnął 47,2% łącznych obrotów. Na WNP w pierwszym półroczu 2004 r. przypadło 18,7% obrotów w porównaniu z 17% w roku poprzednim. Czołowymi partnerami pod względem wielkości obrotów były poza WNP: Niemcy (12,5 mld USD), Holandia (8,7 mld USD), Chiny (8 mld USD), Włochy (5,8 mld USD), USA (4,9 mld USD), Finlandia (4,5 mld USD), Polska (4,3 mld USD) oraz Turcja, Japonia i Szwajcaria (po 3,9 mld USD)²².

6. Handel zagraniczny Mołdawii i Polski

„Le courrier des pays de l’Est”, czasopismo francuskie badające rynki wschodnie, określa gospodarkę Mołdawii jako „iluzję”, ponieważ dane statystyczne z 2003 r. i z pierwszej połowy 2004 r. nie odzwierciedlają rzeczywistości. Według opinii specjalistów międzynarodowych, ale także mołdawskich, z których zdaniem nie zgadza się obecny rząd komunistyczny, wzrost ekonomiczny o 6,3% i zwiększenie eksportu o 33,3%, importu o 34%, w porównaniu z danymi z okresu wielkiego kryzysu 1998–1999, są tylko wynikiem reform poprzedniego rządu oraz polepszenia sytuacji w sąsiednich krajach i zwiększenia transferów dewizowych. Ci sami eksperci uważają, że wynik nie przysługuje się rządowi prezydenta Mołdawii Vladimira Voronina, ponieważ właśnie w tym roku miała miejsce totalna stagnacja reform, w tym zatrzymanie prywatyzacji. Oznacza to, że strategiczne przedsiębiorstwa Mołdawii, które już dawno miały być oddane w ręce prywatne, są pod zarządem państwa, co blokuje w dużej mierze postęp ekonomiczny i atrakcyjność dla inwestorów zagranicznych.

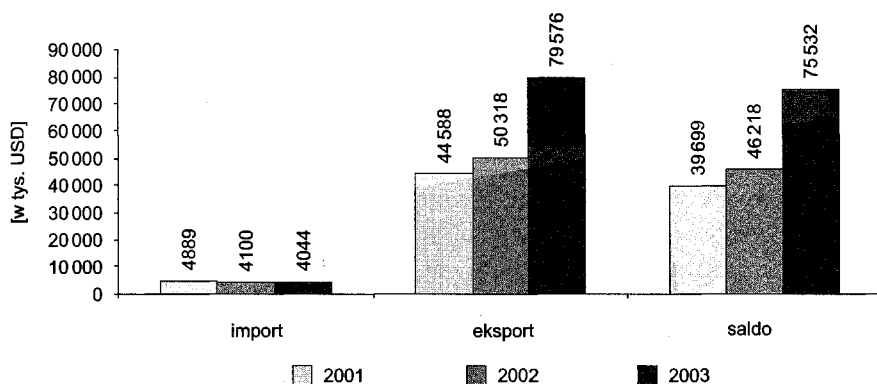
Mołdawia to najbiedniejszy kraj Europy. 60% obywateli żyje w biedzie. Unia Europejska dopiero teraz sobie uświadomiła, że po 2007 r. będzie miała za sąsiada kraj niestabilny, biedny, który boryka się ze swoimi socjalno-ekonomiczno-politycznymi problemami. Unia Europejska obiecała pomoc Mołdawii, dając jej 50 mln euro na rozwój gospodarki i pomoc w rozwiązaniu konfliktu z Nadniestrzem. 1 stycznia 2005 r. planowane jest otwarcie w Kiszyniowie reprezentacji Unii Europejskiej.

W latach 1994–1998 obroty handlowe między Polską a Mołdawią rosły, osiągając najwyższy poziom 64,2 mln USD w 1998 r. W następstwie kryzysu

²¹ Les Echos de Pologne, *Signature d’un accord de cooperation économique entre Varsovie et Moscou*, <http://www.echos.pl/form/economieb.php?economie=55>.

²² *Rosja: systematyczny wzrost importu*, Boss Gospodarka nr 9/2004.

z 1998 r. obroty handlowe spadły o 27%, przy czym spadek polskiego eksportu był znacznie większy i wyniósł aż 36%. W 2000 r. nastąpiło pewne ożywienie. W porównaniu z 1999 r. obroty wzrosły o ponad 17%, a polski eksport o prawie 25%. W imporcie nastąpił spadek o ponad 22%. W 2001 r. obroty ponownie spadły: eksport o 10,1%, a import o 11,8%. Kolejny rok przyniósł odwrócenie tendencji spadkowej w eksporcie oraz dalszy spadek wartości importu mołdawskich towarów do Polski. Eksport wzrósł blisko o 13% do poziomu 50,3 mln USD, natomiast import osiągnął wartość zaledwie 4,1 mln USD. Dane za 2003 r. wskazują, iż wartość polskiego eksportu do Mołdawii po raz pierwszy i to znacznie przekroczyła poziom sprzed kryzysu rosyjskiego, osiągając 79,3 mln USD. Nadal bardzo nieznaczna pozostaje wartość importu z Mołdawii do Polski (około 4 mln USD)²³. Polska eksportuje do Mołdawii 500 rodzajów produktów, głównie artykuły rolno-spożywcze, produkty chemiczne i tworzywa sztuczne. Mołdawia natomiast eksportuje do Polski tylko 50 rodzajów produktów. Są to w znacznej mierze wyroby przemysłu lekkiego oraz metale nieszlachetne.

Rys. 8. Obroty handlu zagranicznego Polski z Mołdawią

Źródło: GUS, *Rocznik statystyczny handlu zagranicznego*, Warszawa 2003, 2004, tab. 24.

Kraje WNP są rynkami priorytetowymi dla Mołdawii. W pierwszym półroczu 2004 r. eksport do Rosji zwiększył się w porównaniu z pierwszym półroczem 2003 r. o 26,6%, szacując się na poziomie 162 mln USD. Eksport do krajów Unii Europejskiej wyniósł 147,8 mln USD i wzrósł w porównaniu z I półroczem 2003 r. o 60%. Natomiast import wzrósł o 29,1%. Inne kraje w klasyfikacji to: Włochy (52,3 mln USD), Rumunia (35,8 mln USD), Niemcy (30,3 mln USD), Ukraina (25,7 mln USD), Białoruś (25,2 mln USD), USA (14,8 mln USD), Węgry (9,8 mln USD). Ukraina utrzymała swoją pozycję lidera wśród

²³ J. Urbanowska, P. Gębski, *Mołdawia – przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO ITPO, Warszawa 2004, s. 126.

krajów eksportujących do Mołdawii z 144,1 mln USD i 23,1% udziału w rynku. Według ministra ekonomii Marian Lupu ta pozycja lidera jest spowodowana nielegalną strukturą importu realizowanego przez Transnistrie, bez płacenia podatków. Kolejne miejsca w imporcie zajmują: Rosja (82,7 mln USD), Niemcy (54,1 mln USD), Włochy (48,5 mln USD), Rumunia (47,5 mln USD), Turcja (26,6 mln USD), Kazachstan (24,7 mln USD), Francja (22,5 mln USD), Białoruś (21,8 mln USD) i Polska (18,7 mln USD).

Polska planowała kupić w 2004 r. napoje alkoholowe za 2 mln USD. To 4 razy więcej niż w 2003 r. Są to przede wszystkim wina i koniaki z 7 fabryk mołdawskich. To radykalne zwiększenie importu jest spowodowane zmianą, która nastąpiła 1 maja 2004 r., zmniejszając o połowę cła, które wynoszą teraz na wina 15%, a koniaki są zwolnione z podatku importowego²⁴.

Według „Rapport Global of investments 2004” Mołdawia zajmuje 25. miejsce w pozyskiwaniu inwestycji obok Albanii, Bośni i Hercegowiny. Od 2001 do 2004 r. zainwestowano 829 mln USD. Natomiast inwestycje 24 zarejestrowanych przedsiębiorstw z kapitałem polskim wyceniane są na około 400 tys. USD i wynoszą 0,1% ogólnej wielkości inwestycji zagranicznych²⁵.

Wzrost polskiego eksportu zależeć będzie teraz od większego zaangażowania się samych podmiotów gospodarczych i organizacji biznesu w kształtowanie rynku, w tym kreowanie popytu na polskie towary konsumpcyjne i inwestycyjne. Pozytywne zakończenie negocjacji w sprawie umowy kredytowej z Mołdawią wpłynie na zwiększenie eksportu inwestycyjnego Mołdawii. Zorganizowanie w 2005 r. w Kiszyniowie „Wystawy Narodowej” pozwoli na pełne i szerokie zaprezentowanie polskiej oferty eksportowej, polskich rozwiązań technologicznych oraz finansowych instrumentów wspierania eksportu i inwestycji za granicą. Działalność promocyjno-informacyjna w krajach wschodnich jest prowadzona tylko przez Wydziały Ekonomiczno-Handlowe znajdujące się w stolicach wyżej wymienionych państw.

Zakończenie

Polska jak i większość członków Unii Europejskiej jest zainteresowana chłonnymi na nowe produkty rynkami wschodnimi. A ponieważ możliwości produkcyjne nie zaspokajają coraz większych potrzeb konsumentów, kraje Wspólnoty mają dużą szansę na odegranie znaczącej roli w handlu międzynarodowym tych państw. Z jednej strony „nowi sąsiedzi wschodni” powinni poprawić swoje warunki inwestycyjne, polegające na realizacji przez rząd konkretnych przedsięwzięć wspierających przedsiębiorczość i działalność inwestycyjną, ale także

²⁴ Infotag, *Polonia va cumprăra' in anul curent bături alcoolice din Moldova in valoare de \$ 2 mln*, 12 lutego 2004, <http://www.ournet.md>.

²⁵ Z. Złakowski, *Wzrost handlu z Mołdawią*, Boss Gospodarka nr 11/2003.

wprowadzić poprawki w sferze podatkowej i prawnej przez zwiększenie swobody prowadzenia działalności gospodarczej. To tylko nieliczne z głównych problemów, które hamują wdrażanie różnych strategii wzrostu gospodarczego i obniżania poziomu ubóstwa. Jednym z największych problemów w dostępie polskich towarów na rynek rosyjski jest ocena oraz proces certyfikacji produktów.

Z drugiej strony Unia Europejska dążąca do zjednoczenia starego kontynentu powinna pomóc słabiej rozwiniętym gospodarkom nie tylko udzielając im pomocy finansowej, ale także proponując konkretne programy rozwiązań problemów ekonomicznych, jak np. tworzenie nowych miejsc pracy, powstrzymywanie nielegalnych emigracji ludności aktywnej zawodowo. Konieczne jest inwestowanie w kształcenie młodzieży, która stanowi przyszłość tych państw. Nie do pomyślenia jest, że w kraju rozwijającym się, jak np. Mołdawia, 30% aktywnej siły roboczej do lat 40, która stanowi główny potencjał rozwoju gospodarki, wyemigrowało.

Zmniejszenie ograniczeń spowoduje ożywienie gospodarki oraz dynamizację eksportu. Wpływa także na konkurencyjność na rynku krajowym oraz na przyszłościowe procesy rozwoju handlu.

Bibliografia

- Bychawski G., Gurbiel R., *Bułgaria – przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO ITPO, Warszawa 2004.
- Gębski P., *Federacja Rosyjska – przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO ITPO, Warszawa 2003.
- Kapuściński R., *Imperium*, Czytelnik, Warszawa 2002.
- Krugman P.R., Obstfeld M., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze – teoria i polityka*, t. 1, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997.
- Urbanowska J., *Ukraina – przewodnik dla przedsiębiorstw*, UNIDO ITPO, Warszawa 2003.
- Urbanowska J., Borko H., *Białoruś – przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO ITPO, Warszawa 2004.
- Urbanowska J., Gębski P., *Mołdawia – przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO ITPO, Warszawa 2004.

Źródła internetowe

1. <http://www.europa.eu.int/comm/trade/issues/bilateral/dataxls.htm>.
2. <http://www.polonia.ro/ro/index.htm>.
3. <http://users.adamant.net/~wehamb/HZ%20polsko-ukr.doc>.
4. <http://www.torgi.kiev.ua/pl/info.php?id=7>.
5. <http://www.echos.pl/form/economieb.php?economie=55>.
6. <http://www.ournet.md>.

